

систем предупреждения и ликвидации чрезвычайных ситуаций / Проблемы безопасности при чрезвычайных ситуациях. – 1998. – Вып. 8. – С. 63-100.

4. Указ Президента України „Про Основні напрями соціальної політики на період до 2004 року” від 24.05.2000 № 717/2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua/txt/?doc=laws/laws/up717-2000>.

5. Закон України „Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку” від 8.02.1995 № 39/95-ВР / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua/txt/?doc=laws/laws/zakDCZ%20yad%20en%201>.

6. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Положення про організацію оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” від 16.05.2000 № 800 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://www.mns.gov.ua/txt/?doc=laws/laws/post800>.

7. Проект Стратегії державної кадрової політики на 2011-2020 роки [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: <http://www.guds.gov.ua/sub/kyiv/ua/publscation/content>.

8. Левчук І.П. Напрями застосування моделей кадрових підсистем у роботі з персоналом служби цивільного захисту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/tppd/2010-7/zmist/R_2/08Levchuk.pdf.

9. Указ Президента України „Про затвердження Програми кадрового забезпечення державної служби та Програми роботи з керівниками державних підприємств, установ і організацій” від 10.11.1995 №1035/95.

УДК 355.586:372.881.111.1

*Шихненко К.І., к.пед.н.,
Жебровська Н.І., Віннікова Л.Ф.*

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Стаття акцентує увагу на тому, що сучасною метою навчання іноземній мові державних службовців є оволодіння ними іноземною мовою як засобом комунікації. Набуття даними фахівцями професійно спрямованої іноземної компетентності розглядається як необхідна умова для успішного виконання професійної діяльності.

Стверджується, що ефективність навчальної діяльності державного службовця з вивчення іноземної (англійської) мови зумовлена ступенем наближення процесу навчання, що формує нові навички і вміння та здатність продукувати нове знання, до реальних умов їх практичного застосування. Наголошується, що такий підхід до навчання спонукає слухачів зосереджуватися на навчальному процесі, аналізувати та проводити рефлексію власної навчальної діяльності.

Ключові слова: іноземна мова, цивільний захист, навчання, спілкування.

Постановка проблеми. В умовах сучасного розвитку суспільства система професійної підготовки кадрів у Державній службі з надзвичайних ситуацій України (далі – ДСНС) відрізняється багатопрофільним спрямуванням. Одним з важливих напрямів удосконалення професійного рівня співробітників ДСНС вважається підвищення кваліфікації державних службовців, а також й всіх фахівців, які безпосередньо беруть участь у міжнародних пошукових, рятувальних операціях, у місіях з підтримки миру та безпеки в світі.

Окрім високого рівня профільної підготовки, професійна модель готовності таких фахівців до дій висуває й спеціальні вимоги, серед яких разом з володінням загальнокультурними, соціальними компетенціями, суттєвим завданням вважається набуття ними комунікативної іншомовної компетенції, тобто формування готовності фахівця взаємодіяти в усній та писемній формах у специфічних умовах управління надзвичайними ситуаціями та ліквідації наслідків катастроф, проведення рятувальних операцій за кордоном. Готовність вирішувати професійні завдання під час іншомовної комунікації підкріплюється також розвитком співробітництва та поступовою інтеграцією структур ДСНС України у відповідні міжнародні структури.

Зазначимо, що підписавши Сорбонську конвенцію у 1998 р., Україна тим самим підтримала мовну політику ЄС та поставила завдання наближення вивчення іноземних мов до рівня світових вимог. Сучасні напрями іншомовної освіти пов'язані з формуванням та подальшим удосконаленням комунікативної професійно-орієнтованої компетентності фахівця, з наданням можливості кожній особистості творчо реалізовувати власний потенціал для задоволення потреб країни.

В умовах європейського поступу України знання англійської мови як мови міжнародного спілкування набирає додаткового значення. Оскільки курс на євроінтеграцію вважається головним зовнішньополітичним пріоритетом України та визначає напрям сучасного економічного та соціального розвитку нашої країни, проблема формування особистості, яка володіє та користується як українською, так й англійською мовами, є актуальною вже сьогодні. Головним вектором подальших кроків щодо європейської інтеграції є активне опанування найкращою європейською методикою та впровадження її в навчальну діяльність [2].

У документах державного значення [1] наголошується на необхідності вивчення іноземної мови (англійської) як мови міжнародного спілкування. За статистикою, індекс України, який визначає володіння громадянами англійською мовою (EF EPI), є невисоким: наша країна знаходиться лише на 44-му місці серед 63 країн. За даним рейтингом, найкраще англійською спілкуються у Данії, Нідерландах, Швеції, Фінляндії, Норвегії, Польщі та Австрії. Тому цілком виправдане рішення про оголошення року 2016 роком англійської мови в Україні. Мета такої політичної акції – сприяння вивченню англійської мови для надання українцям доступу до світових ресурсів, прискорення входження України у європейський простір, підтримка програми Go Global, яка визначає мовний аспект пріоритетним для розвитку країни.

Відомо, що взаємодія з євроструктурами здійснюється, як правило, на середньому та вищому рівні державних службовців. Тому високопрофесійне знання такими фахівцями англійської мови вважається вкрай необхідним. Професійно-орієнтована іншомовна підготовка державних службовців базується на Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти [2].

Виклад основного матеріалу. Висунення високих вимог до державних службовців в Україні зумовлене ускладненням та збільшенням ступеню напруженості їхньої роботи та відповідальності за прийняття рішень, що, у свою чергу потребує від них відповідного рівня професійної кваліфікації для якісного виконання службових завдань. Отже, розгляд процесу професійного удосконалення державних службовців, визначення складових їхньої професійної компетентності та ціннісних орієнтацій вважається актуальним та науково доцільним. На жаль, дана тема ще не набула необхідного теоретичного висвітлення у вітчизняних наукових розвідках, хоча методологічні підходи для її аналізу практично сформовано.

Характеризуючи сучасний профіль державного службовця, науковець О.Ю.Оболенський стверджує, що „загальна освіченість, культура державного службовця є запорукою ефективності його фахової діяльності та зростання рівня кваліфікації, що сприяє й підвищенню функціональної культури фахівця” [5]. До складових іміджу державного службовця необхідно додати й знання на достатньо високому рівні іноземних мов як атрибут висококваліфікованого працівника.

Для успішного здійснення професійної діяльності іншомовна підготовка державних службовців спрямована не тільки на оволодіння ними мовою як засобом комунікації, але й на набуття професійно-орієнтованої іншомовної компетентності.

Аналізуючи роль комунікативної компетентності в загальній структурі професійної компетентності фахівця, зазначимо, що професійна компетентність вважається складовим елементом професіоналізму й реалізується на соціальному, особистісному й індивідуальному рівнях професійної діяльності. Відповідно виокремлюються соціальна, особистісна й індивідуальна компетентності. Комунікативна компетентність пов'язана із соціальною компетентністю, об'єднує властивості перцептивної, міжособистісної й управлінської компетентностей, реалізує ситуативні аспекти спеціальної професійної діяльності.

Наукові дані переконливо доводять існування безпосереднього зв'язку між мовленнєвою компетенцією та стилем керівництва, який характеризується сукупністю прийомів, характерних рис в службовій поведінці керівника, методах його роботи; як прояв особливих якостей людини, залежних безпосередньо від типу його нервової системи; визначається якістю спілкування рідною мовою як засобом пізнання й інструментом специфічно людської взаємодії.

Отже, за визначенням науковця О.Ю.Оболенського, мовленнєва компетенція – це вміння адекватно, доречно і практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності мовлення. Лексична компетенція – наявність певного запасу слів у межах професійного розвитку, здатність до адекватного використання лексем, мовної фразеології [5].

Ю. Солодовнікова уточнює поняття мовної компетентності. Розглядаючи даний феномен як умову вдосконалення професійної підготовки фахівця, вчена вважає мовну компетентність комплексним особистісним ресурсом, який надає можливості для ефективної взаємодії у процесі користування іноземною мовою як засобом розв'язання важливих професійних задач. На думку дослідниці, професійна іншомовна комунікативна компетентність фахівця є складним інтегративним цілим, яке забезпечує компетентне професійне спілкування іноземною мовою в умовах міжкультурної комунікації. Спочатку потрібно навчити фахівця іншомовному спілкуванню, а наступним кроком повинно стати включення його іншомовної комунікативної компетентності у систему виробничих зв'язків, практичне застосування іноземної мови [7].

За даними різних типів анкетування однією з важливих проблем у оволодінні держслужбовцями англійською мовою є проблема подолання мовного бар'єру, а звідси – відмова від реального спілкування, невпевненість у володінні мовою, побоювання зробити помилку [4, 6].

Саме завдяки усвідомленню необхідності та важливості спілкування іноземною мовою для керівництва, державних службовців і фахівців системи ДСНС України, за підтримки Офісу зв'язку НАТО в Україні на базі Інституту державного управління у

сфері цивільного захисту з 2001 року працює мовна лабораторія з вивчення англійської мови за мовним стандартом НАТО STANAG 6001. У мовній лабораторії проводиться навчання за 4 рівнями: СМР 0+ – завчений мінімум; СМР 1 – виживання; СМР 1+ – виживання (поглиблений) та СМР 2 – функціональний.

За період роботи мовної лабораторії майже 1400 осіб – працівників системи ДСНС України пройшли курс вивчення англійської мови. Викладачі англійської мови використовують комунікативний підхід у навчанні іноземній мові з метою розвитку навичок та вмінь використовувати мовні форми для реальних комунікативних цілей.

Організація навчання в мовній лабораторії Інституту спирається на усвідомлення факту, що в умовах справжньої потреби у спеціалістах-рятувальниках, котрі володіють іншомовною компетенцією, традиційна система навчання іноземній мові передбачає зміну цілей, структури, змісту та організації професійної підготовки, а також введенню в навчальний процес нових форм та методів навчання.

Окрім того, організація навчального процесу в мовній лабораторії має певну специфіку, яку визначають:

1) різновіковий склад слухачів у групі: мовну підготовку проходять як молоді слухачі – випускники профільних вищих навчальних закладів, так і зрілі досвідчені фахівці, з ґрунтовним багажем різноаспектних знань у галузі надзвичайних ситуацій, з великим практичним досвідом роботи;

2) контингент слухачів представлений широким колом спеціалістів: керівний склад аварійно-рятувальних формувань, рятувальники, провідні фахівці служби цивільного захисту, радіотелефоністи аварійно-рятувальних підрозділів, гідрометеорологи, аспіранти, викладачі та наукові працівники установ, кафедр та вишів ДСНС України. Така багатопрофільність впливає на вибір змісту навчальних програм, який є професійно орієнтованим та тематично різноплановим, оскільки обумовлений загальною метою навчання – формування у слухачів здатності до адекватних мовленнєвих дій в ситуаціях, пов'язаних з їхньою професійною діяльністю;

3) форма навчання англійській мові – курси, створені як складова загальної програми підвищення фахової кваліфікації працівників ДСНС. Формат курсів та ключове завдання їхньої організації – мовна підготовка до відповідного стандартизованого мовного рівня – надає можливість реалізувати принцип безперервності багатоступеневої освіти, забезпечує чітку послідовність та гнучкість процесу удосконалення іншомовної підготовки слухачів. Розподіл слухачів на підгрупи за рівнем мовної підготовки забезпечує комфортні умови навчання та можливість переходу слухачів на інші рівні відповідно до результатів щорічного тестування, яке завершує навчальний рік.

Отже, слухачам надається можливість не тільки досягнення бажаного мовного рівня, але також постійного удосконалення відповідного рівня володіння англійською мовою шляхом відвідування курсів протягом необмеженого періоду часу.

Як практичний результат вивчення англійської мови працівниками системи ДСНС України на базі мовної лабораторії Інституту можна навести приклад Державного підприємства „Мобільний рятувальний центр ДСНС України” (далі – ДП МРЦ), завданнями та призначенням якого є: запобігання і мінімізація наслідків надзвичайних ситуацій; захист населення і територій; реагування на надзвичайні ситуації природного і техногенного походження на регіональному і державному рівнях в Україні та реагування на надзвичайні ситуації за кордоном за запитом постраждалої сторони або ООН.

Разом з мобільним госпіталем ДСНС (МНС) України особовий склад ДП МРЦ залучався до надання гуманітарної допомоги постраждалому населенню Туреччини, Індії, Ірану та Пакистану. В 2014 році пошуково-рятувальний загін ДП МРЦ успішно пройшов атестацію в системі INSARAG як команда важкого класу. Однією з базових атестаційних вимог була мовна підготовка особового складу пошуково-рятувального загону (володіння англійською мовою на рівні СМР 1+ – виживання (поглиблений)), яка була виконана завдяки вивченню англійської мови особовим складом на базі мовної лабораторії Інституту.

В даний період, виконуючи наказ ДСНС України від 02.09.2016 № 424 „Про організацію курсів з англійської мови для персоналу ДСНС України у 2016/2017 навчальному році” в Інституті проводяться заняття з вивчення англійської мови керівним складом і фахівцями аварійно-рятувальних та спеціалізованих формувань ДСНС України (127 осіб).

Викладачі мовної підготовки постійно беруть участь у міжнародних заходах, що проводяться в Інституті, таких як міжнародні тренувальні заходи з практичного використання системи спеціальної методології для навчань експертів з реагування у разі виникнення масштабних надзвичайних ситуацій „МакСім” у рамках міжнародного проекту Україна-Швеція „Стандартизація українського кризового управління у сфері реагування на надзвичайні ситуації” (2-9 червня 2016 року) та семінар з кризової комунікації під час надзвичайних ситуацій групою тренерів Агентства Зменшення Загрози при Посольстві США (29-31 жовтня 2014 року), а також пройшли підвищення кваліфікації за програмами тематичних семінарів в Дипломатичній академії при МЗС України та Регіональному офісі англійської мови при Посольстві США в Україні, підвищили кваліфікацію за програмою „Інноватика у викладанні романо-германських мов” в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова. Одна з викладачів мовної лабораторії пройшла закордонне стажування “Інструменти підтримки мобільності науковців у фінансовій перспективі ЄС на 2014-2020 роки” у м. Лодзь, Польща.

Висновки.

Наявність професійних умінь разом з володінням іноземною мовою дозволить працівнику системи ДСНС України спілкуватися англійською мовою у професійному середовищі, а саме: брати участь у обговоренні проблем з професійної діяльності у сфері цивільного захисту; користуватись англійськими матеріалами з питань цивільного захисту для ознайомлення з новою текстовою, графічною, аудіо та відео інформацією; отримувати необхідні дані з англійських джерел інформації для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень у сфері цивільного захисту; користуючись двомовними термінологічними словниками, електронними словниками та програмним забезпеченням перекладацького спрямування, перекладати англійські професійні тексти рідною мовою; в складі міжнародних гуманітарних місій з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру надавати допомогу постраждалому населенню.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України від 16.11.2015 №641/2015 „Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні” – URL: <http://www.president.gov.ua/documents/6412015-19560>.
2. Іванова О.В. Англійська особистість в умовах євроінтеграції України / О.В.

Іванова // Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти. – 2015. – № 1. – С. 3-7.

3. Коледенко А.О. Комунікативна культура як чинник професіоналізму державних службовців / А.О. Коледенко // Вісник Східноукр. націон. ун-ту імені В.Даля. – 2007. – Част. 2. – № 3(109). – URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/VSUNU/2012_14_1/Koledenko.pdf.

4. Комунікативна компетентність державних службовців яка елемент модернізації системи державної служби / Івано-Франківський центр науки, інновацій та інформатизації – Івано-Франківськ: 2012. – 154 с.

5. Оболенський О.Ю. Державна служба / О.Ю. Оболенський – К.: КНЕУ, 2006. – 472 с.

6. Олександренко К.В. Психолого-педагогічні умови і фактори, що забезпечують розвиток іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця / К.В. Олександренко // Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – К.: [б.в.], 2008. – Т. 10.– Ч. 5.– С. 438-445.

7. Солодовникова Ю.Ю. Формирование иноязычной коммуникативной компетентности как условие совершенствования профессиональной подготовки специалиста социальной работы : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук спец. 13.00.08 „Теория и методика профессионального образования” / Ю.Ю. Солодовникова. – Курск, 2009. – 28 с.

УДК 355.58

*Юрченко В.О., к.т.н., доцент,
Пруський А.В., к.т.н., доцент,
Соколовський І.П.*

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Стаття висвітлює проблеми з організації підготовки та підвищення кваліфікації фахівців з питань цивільного захисту та надає пропозиції щодо вирішення цього питання.

Ключові слова: організація, підготовка, кваліфікація, кадри, цивільний захист.

Постановка проблеми. Верховна Рада України прийняла за основу проект Закону „Про внесення змін до Закону України „Про вищу освіту”. Внесені зміни передбачають звільнити вищі навчальні заклади (далі – ВНЗ) від повноважень з працевлаштування випускників, які навчались за рахунок держави або місцевих органів влади (за винятком – військових та медичних ВНЗ).

Тобто, ВНЗ не будуть здійснювати розподіл випускників і не відповідають за подальше працевлаштування своїх випускників.

Виклад основного матеріалу. Норма, що закладена Міжнародною організацією праці (далі – МОП) та конвенції МОП № 29 „Про примусову та обов’язкову працю”, „Про відміні примусової праці”, ратифіковані Україною, зобов’язують відмінити примусову та обов’язкову працю та не здійснювати ніякі форми мобілізації робочої сили для потреб економічного розвитку.

Розмір загальних коштів в 2016 році, що держава виділила Міністерству освіти